

Nijdam – de laatste boer op Tjerksma State in Tsienserburen

Na nog geen 5 jaar boer te zijn geweest hield Jacob Cornelis Nijdam het in 1877 voor gezien. Hij was nog maar 27 jaar toen hij besloot te gaan rentenieren.

De boerenzoon Jacob Nijdam werd in 1849 te Haskerdijken geboren. Hij trouwde in april 1873 met de 20-jarige wees Rigdje Postma en kort daarna vertrokken ze naar Roordahuizum. Over zijn activiteiten in die tijd vond ik slechts één berichtje in de online archieven. De Leeuwarder Courant meldde dat ene Jakob Nijdam een 1e prijs van f 15 had gewonnen met een roodbont hokkeling. Op 25 juli 1877 deed hij nl. mee aan de ‘Tentoonstelling van Vee’, ter gelegenheid van het 25 jarig bestaan van de plaatselijke afdeling van de Maatschappij van Landbouw en Veeveelt. Hij was dus inderdaad boer, maar op welke boerderij?

Tegen het einde van datzelfde jaar stond hij weer in de Leeuwarder Courant: ‘Boelgoed ten huize van Jacob Nijdam, op Sienserburen aan den Sneekerstraatweg onder Roordahuizum’. Hij verkocht zijn 26 koeien, 4 kalveren, 43 schapen en lammeren, een zwart merriepaard en enige kippen. Ook het boerenreeuw ‘voor 5 jaar nieuw aangekocht’ (werktuigen, gereedschappen en alle benodigdheden voor het maken van boter en kaas) werden geveild. De opbrengst bedroeg maar liefst f 8.251, een bedrag waarvoor je in die tijd wel 3 of 4 huizen kon kopen. Na de verkoop van hun vee bleven Jacob en Rigdje nog een half jaar op de boerderij wonen, want in die tijd werd er verhuisd op 12 mei.

Na enig speurwerk bleek dat hij boer was op Tjerksma State. Daar stond in de late middeleeuwen een stins van de adellijke familie Tierksma of Tjerksma. Van beide bouwwerken is niets meer terug te vinden. Zie blz. 4 van het boek Ferlinepraat, over een drinkhoorn met o.a. de naam van Jorrit Tiercksma. Deze Jorrit Bockeszoon woonde in 1543 op Tjerksma state. Voor feiten en foto's van de Roordahuizumer drinkhoorn: <https://www.oks.nl/collection-detail/5195oks-2008-010>

Boerenboelgoed - Sienserburen,
12 December 1877.

De Notaris A. WIERSMA te Roordahuizum zal op Woensdag den 12 December 1877, 's morgens 9 uur precies, ten huize van Jacob Nijdam, op Sienserburen aan den Sneekerstraatweg onder Roordahuizum, publiek, bij boelgoed, tegen gereede betaling verkoopen:

1. Een uitmuntend volkomen gezond, jong beslag HOORNVEE, bestaande uit: 26 kalve Koeijen en Rieren, 4 Kalvers, voorts 1 best Sjarig zwart Merriepaard, mak en in alle tuig bereden, 43 Schapen en Lammeren en eenige Kippen.
2. Best Boerenreeuw, voor 5 jaar nieuw aangekocht, als: 4 beslagen Hooiwagens, Aardkar, koperen Kaasketel, ijeren Kaarspers, Brokaad, Kaasvaten en Kaastobben, Karn met koperen hoep, 40 koperen Aden, 12 dito Emmers, koperen hand en andere Ketels, dito Gootling, 2 houten Melkemmers, 10 houten Drinkemmers, Jukken, 7 Molkenvaten, Boteraad, koperen Roomtil, 2 Emmerbanken, Schalen, Evenaar en Gewigten, Suiptonnen, Tieme, Hooiroede, Bindstokken, Koekmolen, enkele en dubbele Zijlen, Gereiden en ander Paardetuig, Ladders, Harken, Vorken, Grippen, Schuppen, Slijpsteen, Kret, Kruiwagen, Mestplanken enz., alsmede een best eikenhouten Kabinet.
3. P. m. 55,000 kilo best gewonnen hooglandsch Hooi, 200 bos Stroo, 2 potten met Smeer.
4. Eenige Meubelen, als: Hoekspinde, 2 Tafels, Stoelen, een Bed met toebehooren en hetgeen meer te voorschijn zal worden gebracht.

In 1873 had Nijdam de boerderij met 27 hectare land voor een periode van vijf jaar gehuurd van jonkheer Casper van Breugel Douglas te 's-Gravenhage. Het weiland was vruchtbaar, maar de percelen lagen ongunstig en nogal verspreid. Op dat moment was de boerenstand op de top van haar welvaart, land was duur en de huren navenant hoog. Luttele jaren later zouden de boterprijzen instorten, als gevolg van de grote landbouwcrisis. Kort na hun vertrek in de zomer van 1878 moet de oude boerderij zijn gesloopt, getuige een advertentie in oktober voor ‘eene beste partij afbraakgoederen’, waaronder bintwerk, juffers, dakpannen etc. De landerijen van de oude zate werden voor korte tijd los verhuurd.

Via deze advertentie kon worden achterhaald op welke boerderij Jacob Nijdam boer is geweest.

Beste Aarde
 te Sienserburen, tegen zeer billijken prijs
 wegens den korten tijd van afgraving, te
 bekomen; aldaar te bevragen en bij S. VAN
 DER ZEE te Wijtgaard.

Vervolgens werd er 'beste aarde' te koop aangeboden, wat duidt op een terpafgraving. Op de plek waar de boerderij heeft gestaan is (anno nu) het weiland inderdaad veel lager dan de weg, die op de oude dijk ligt.

Aan de noordzijde van de weg, tussen het hek en de boerderij op de achtergrond, stond ooit de boerderij Tjerksma State.

Als 'rustend veehouder' lijkt Jacob maatschappelijk niet erg actief te zijn geweest. Dit in tegenstelling tot zijn vader Cornelis Nijdam, die o.a. de grote initiator van de Haskerveenpolder was geweest. Ook Jacob's zwager Doeke Thomas Pasma vervulde allerlei bestuursfuncties en werd uiteindelijk wethouder van Rauwerderhem. Pasma was boer aan de Hegedyk, op slechts 1 km afstand van Jacob, en getrouwd met diens zuster Trijntje Nijdam. Een paar km oostelijk woonde hun broer Klaas Cornelis Nijdam, die boer was op Diglewier te Friens.

Al in 1880 werd Jacob Nijdam weduwnaar; zijn vrouw Rigdje was nog maar 27 jaar. Ze hadden geen kinderen en woonden midden in Rauwerd. Jacob was 'zonder beroep' en dat was nog steeds het geval toen hij in 1883 hertrouwde met Popkje van der Goot, een doopsgezinde boerendochter. Bij zijn huwelijk moest hij aantonen aan de 'militie verplichtingen' te hebben voldaan. Nadat hij indertijd voor de militaire dienst was ingeloot vond zijn moeder een vervanger, die voor f 275 zijn nummer wel wilde verwisselen. Jacob moest namelijk meehelpen op de ouderlijke boerderij, omdat zijn vader al op 53 jarige leeftijd was overleden.

De Roordahuizumer Drinkhoorn is uniek erfgoed. In de zilveren rand zijn o.a. de namen van de kerkvoogden graveerd. Eén van hen woonde rond 1550 op Tjerksma State.

Op 24 april 1884 werd het enig kind van Jacob en Popkje geboren:

Cornelis Nijdam (de latere landelijke voorman van de doopsgezinden). In de loop van datzelfde jaar kocht Jacob een 'roijale, sterke en welonderhoudende heerenhuizinge' met wagenhuis, een tuin met koepel en enorm erf: 'wegens de uitgestrektheid ook voor inrigting eener Boterfabriek geschikt'. In dit huis, ten zuiden van de toenmalige dorpsbebouwing van Rauwerd, 'zeer aangenaam aan den grindweg naar Irnsum' gelegen, woonde eerder de huisarts Hanso Steringa à Idzerda (grootvader van de gelijknamige radiopionier uit Weidum). Nijdam bood f 3.600 en werd eigenaar. Kort daarna verkocht hij onderhands zijn eerdere woonhuis voor 1800 gulden.

Inmiddels was Nijdam al 7 jaar rentenier en hij zou nooit meer werken. Voortaan woonde het kleine gezin op stand, in een weelderig ingericht herenhuis met tien kamers en een wijnkelder. Mogelijk ging hij zich vervelen, want al in de loop van 1890 probeert hij zelf zijn enorme huis te verkopen. Omdat dit niet lukt schakelt hij een notaris in, die een veiling organiseert. Maar de uiteindelijke opbrengst zal hem zijn tegengevallen: die was met f 2.758 ruim een kwart lager dan wat hij er zes jaar eerder voor had betaald.

Tussen Tsjinzerburen en Hornsterburen lag ooit een zeearm van de Middellzee, waarvan het riviertje de Moezel een restant is. Kaartfragment van Eekhoff met bovenin de locatie van Tjerksma State (Jacob C. Nijdam), de Hegedyk (Trijntje C. Nijdam) en de boerderij Diglewier (Klaas C. Nijdam).

Het gezin Nijdam ging kleiner wonen. Jacob liet zijn overtollige spullen veilen, inclusief de dieren: 1 koe, 2 schapen, 4 kippen en een paard met tilbury. Op 12 mei (de nationale verhuisdag) in 1891 vertrok het gezin naar Huizum. Pas hier ontdekte ik een spoortje van maatschappelijke activiteit: Jacob C. Nijdam werd bestuurslid van de Handwerkvereniging! Dat bestuur bestond uit 9 mannen, vermoedelijk allemaal sigarenrokende renteniers...

Waarschijnlijk heeft hij eerst iets gehoord in Huizum, want pas in 1902 koopt Nijdam een huis met erf aan de Schrans. De prijzen van het onroerend goed waren weer gestegen, want hij betaalde er maar liefst f 3.951 voor. De uitgaande weg, vanuit Leeuwarden naar het zuiden, kwam kort na de eeuw-wisseling in opkomst als gewilde woonlocatie voor de wat rijkere rentenierende boeren. (In 1928 woonde hij hier nog steeds, op het adres Schrans-West 76. Door samenvoeging van panden, verbouwingen en de later aangebrachte winkelpuien is het huis niet meer als zodanig herkenbaar)

Verhuuring te Roordahuizum.

De Notaris A. WIERSMA te Roordahuizum zal op Zaterdag den 1 Februarij 1879, 's namiddags 4 uur, ten huize van den Kastelein Zwart, op *Drie Romers* aldaar, publiek voor 2 jaar verhuren:

Elf perceelen zeer uitmuntend vruchtbaar **Greidland**, zamen groot 32 hectares 80 ares, behoorende tot de *Zathe Tjerksma-State* en gelegen aan den Sneekerstraatweg op Sienserbu- ren en op het Nieuwland onder Roordahuizum en Rauwerd. Laatst bij Krijn R. Wiersma en anderen in huur.

Breeder bij billetten omschreven.

Dadelijk vrij te aanvaarden.

Condiënen te vernemen bij den Notaris voor- noemd.

Het lijkt dat Nijdam zijn tijd vulde met 'financieel beheer'. Regelmatig leent hij grote sommen geld uit, bedragen tot soms wel 3000 gulden. Zo nu en dan koopt hij een stukje weiland, vermoede- lijk doordat hij er als strijkgeldschrijver aan bleef hangen... Op basis van uiterst summiere gegevens schat ik zijn vermo- gen rond de eeuwwisseling op minimaal 20 duizend gulden.

Ter vergelijking: in 1900 verdiende een onderwijzer ongeveer f 600, terwijl de gemiddelde arbeider in vaste dienst tevreden mocht zijn met f 300 per jaar!

In 1914 kwam Popkje Nijdam-van der Goot te overlijden, 59 jaar oud. Jacob Nijdam was opnieuw weduwnaar, verhuisde niet meer en zou 80 jaar worden. Hij liet weinig sporen na in de geschied- schrijving. Hetzelfde geldt voor de gebouwen waar hij heeft gewoond.

Jacob Nijdam was meer dan een halve eeuw rentenier. Dat tijdperk begon in het huis uiterst links op deze oude ansicht. Hier (thans Buorren 18 te Raerd) woonde hij met zijn eerste vrouw Rigdje.

Symen Schoustra
historie@irnsun.nl

Bronnen: HisGIS, Notarieel archief, Delpher (Leeuwarder Courant)